

บทนำ

นาม “เพื่อ หริพิทักษ์” อยู่คู่กับศิลปะร่วมสมัย (Contemporary) ในประเทศไทยและศิลปกรรมโบราณของชาติ ท่านเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ ผลงานมีคุณภาพสูงเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งมีความเชี่ยวชาญในศิลปะไทย เป็นผู้รักท่วงท่าท่วงเทวีชีวิตจิตใจต่อการบูรณปฏิสังขรณ์ศิลปกรรมไทยโบราณ และเป็นผู้ที่อุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาศิลปะของประเทศ

ความมุ่งหมาย

๑. เพื่อศึกษาประวัติและประสบการณ์ในการสร้างงานศิลปกรรม งานบูรณปฏิสังขรณ์ งานอนุรักษ์ศิลปกรรม และผลงานทางวิชาการของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์
๒. เพื่อรวบรวมข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ที่สำคัญ อันเกี่ยวกับอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการศิลปวัฒนธรรมไทย

ผลของการศึกษา

การศึกษาจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์บทบาทและผลงานอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ในฐานะที่เป็นผู้มีความสำคัญในการเข้าร่วมบุกเบิกศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย และเป็นผู้ให้การศึกษาด้านศิลปะ ท่านเป็นผู้ที่ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับศิลปะอย่างแท้จริง

ผลของการศึกษาเรื่องนี้อาจจะเป็นแนวทางและประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิธีการปฏิบัติงานและรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องนี้ มุ่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ส่วนการรายงานจะรายงานแบบพรรณนาความ (Description) ข้อมูลที่ใช้มีทั้งหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักและหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นส่วนประกอบ

เนื่องจากการศึกษาในเรื่องนี้ ยังขาดหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่มาก ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาส่วนใหญ่จึงได้มาจากการสัมภาษณ์ที่ดำเนินไปตามหลักวิชา “ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า” (Oral History) โดยทำการสัมภาษณ์อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักฐานอื่นๆ ได้มาจากหลายแหล่ง ทั้งที่เป็นผลงานสร้างสรรค์ศิลปกรรม, งานอนุรักษ์ศิลปกรรม, คำบรรยาย และผลงานวิชาการของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ หนังสือโต้ตอบทางราชการ, ประกาศของทางราชการ, สมุดประวัติประจำตัวข้าราชการ, เอกสารราชการอื่นๆ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้าข้อมูล

ในการศึกษาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในศาสตร์แขนงต่างๆ การตั้งปัญหาควรจะกระชับไม่กว้างจนเกินไป เพราะอาจจะมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากจนทำให้หาแนวทางที่แน่ชัดไม่ได้ แต่สำหรับการศึกษาหัวข้อนี้ จำเป็นที่จะต้องมุ่งสู่ประเด็นกว้างเพื่อที่จะสามารถสร้าง “ภาพรวม” ให้ได้ดีที่สุด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๕ บท ดังนี้ คือ บทที่ ๑ เป็นการกล่าวถึงประวัติและการศึกษาของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ บทที่ ๒ กล่าวถึงผลงานการสร้างสรรคศิลปกรรมของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ บทที่ ๓ กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าวิจัยศิลปะไทยของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ บทที่ ๔ กล่าวถึงอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ กับงานอนุรักษ์หอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม และบทที่ ๕ กล่าวถึงเกียรติคุณด้านต่างๆ ที่ท่านได้รับ

สำหรับการกล่าวนามของท่านในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะใช้คำว่า “อาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์”

ปัญหาและข้อจำกัด

ประวัติของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ล้วนมีข้อมูลที่สำคัญจนนึกเกรงว่าความที่เรียบเรียง อาจจะไม่ครบหรือคลาดเคลื่อนได้บ้าง นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องอื่นๆ อีก คือ

หลักฐาน : ผลงานศิลปกรรมของอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ บางส่วนถูกทำลายหรือสูญหายไปในการวางสงครามโลกครั้งที่ ๒ นอกจากนั้นยังมีผลงานอีกหลายชิ้นที่ท่านเขียนขึ้นในเวลาต่อมาไม่สามารถตามหาได้ เช่น ภาพทิวทัศน์นครบุรี ที่ท่านได้รับรางวัลเหรียญทองเกียรติยศอันดับหนึ่งประเภทจิตรกรรม ในการวางแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งแรก สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการศึกษาพัฒนาการในผลงานศิลปกรรมของท่าน

เอกสารที่เกี่ยวข้อง : ในประเทศไทย “วัฒนธรรมทางหนังสือ” ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ปัญหาใหญ่ในการศึกษาหัวข้อนี้ก็คือ ขาดข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร เอกสารต่างๆ บางครั้งก็คลาดเคลื่อน ขาดความน่าเชื่อถือ การสร้างประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น โดยการสัมภาษณ์อย่างมีระบบ และตรวจสอบความแน่นอนกับหลักฐานอื่นๆ เท่าที่จะหาได้จึงถูกนำมาใช้ การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ถือหลักว่าเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ มีความจำดี และความทรงจำของบุคคลนั้นๆ ยังไม่มีการเขียนลงเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อจำกัดในการสัมภาษณ์ก็คือ ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเป็นผู้ที่มีอายุมากบางครั้งก็หลงลืม ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จึงต้องตรวจสอบจากแหล่งต่างๆ หลายแหล่ง